

УДК [378.011.3-051:338.48]:159.9

Ю. С. Лозовюк

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сфера туризму, як одна з перспективних економічних галузей, потребує висококваліфікованих працівників з високим рівнем загальної культури та екологічної свідомості, здатних до самовдосконалення та творчого мислення, до розв'язання складних завдань і проблем, що потребують оновлення та інтеграції знань, відповідальних за результати праці.

Основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, оновлення змісту освіти та організація навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень.

Однією з неодмінних умов ефективності професійної діяльності є професійна готовність фахівця, під якою розуміють той або інший ступінь відповідності змісту і стану його психіки і фізичного здоров'я, якостей вимогам виконуваної діяльності. Відомий радянський психолог К.К. Платонов відзначав, що професійна готовність фахівця – це суб'єктивний стан особи, що вважає себе здатною і підготовленою до виконання відповідної професійної діяльності і прагнучою її виконувати [3].

Ведучою і найбільш складною стороною професійної готовності фахівця є психологічна – професійна готовність психіки фахівця. Це той або інший ступінь підготовленості і настроєності психіки, духовних сил фахівця на вирішення професійних завдань, виконання своїх функціональних обов'язків [4, с. 458-460].

Тому метою цієї статті буде обґрунтування необхідності формування психологічної готовності фахівців до здійснення професійної діяльності в туризмі.

Психологічну готовність до професійної діяльності вивчали такі науковці, як М.І. Д'яченко, К.К. Платонов, А.А. Деркач, В.А. Сластьонін, В.П. Каширін, В.В. Краєвський, О.І. Власова, В.П. Параніч, В.С. Лозниця та ін. Психологічна готовність фахівців у всіх сферах діяльності вивчалась достатньо широко, але в туризмі потребує подальшого вивчення та дослідження.

Розкриємо поняття психологічної готовності фахівців з туризму до професійної діяльності. Психологічна готовність включає в себе з однієї сторони запас професійних знань, умінь і навичок; з іншої – риси особистості: переконання, педагогічні здібності, інтереси, професійна пам'ять, мислення, увага, спрямованість думки, працездатність,

емоційність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій.

Як писав М.І. Д'яченко психологічна готовність – це виявлення суті властивостей і стану особистості [2, с. 50]. Готовність – це не тільки властивість чи ознака окремої особистості, це концентрований показник діяльності суті особи, міра її професійної здібності. Н.В. Кузьміна вважає, що психологічна готовність до професійної діяльності характеризується наявністю у фахівця знань, умінь і навичок, які дозволяють йому здійснювати свою діяльність на рівні сучасних вимог науки і техніки.

А.А. Деркач, досліджуючи проблему психологічної готовності до професійної діяльності, визначає її як цілісний прояв всіх сторін спеціаліста, виділяючи пізнавальні, емоційні та мотиваційні компоненти. Ним виділяються умови формування готовності до творчої праці:

- 1) самостійність і критичне засвоєння культури;
- 2) активну участь у вирішенні суспільно значущих завдань;
- 3) спеціальний розвиток творчого потенціалу особистості – її психічних процесів [1].

Ядро готовності становлять психічні процеси і властивості. Вони є фундаментом якостей особистості. Якості і психологічні властивості особистості, психічні особливості і моральні якості, що є основою установки майбутнього фахівця на усвідомлення змісту туристичної діяльності, професійної позиції, співвіднесення своїх здібностей з можливостями – характеристики психологічної готовності.

Суть психологічної готовності:

- моральні та психологічні якості і можливості особистості;
- відношення свідомості і поведінки, суб'єктивності і об'єктивності свідомості.

Зміст психологічної готовності складають інтегральні характеристики особистості, що включають в себе інтелектуальні, емоційні і вольові властивості, професійно-моральні переконання, потреби, звички, знання, вміння і навички, професійні здібності.

Психологи виділяють основні якості фахівців з туризму, які забезпечують психологічну готовність до професійної діяльності:

- цілеспрямованість,
- самовладання і витримка,
- наполегливість,
- ініціативність,
- рішучість,
- цілеспрямованість,
- самокритичність,
- здатність до саморозвитку та самовдосконалення.

Цілеспрямоване формування професійної уваги, пам'яті, уявлення є важливим фактором підвищення психологічної готовності.

Достатня кількість робіт відомих вчених присвячена психологічній готовності до професійної діяльності. Важливу роль в якій відіграє психологічна підготовка, що забезпечує успішну діяльність фахівця.

Психологічна підготовка особистості – це спеціально організований процес впливу на людину та соціальне середовище, наслідком якого є підвищення функціональної надійності психіки, її здібності проявити свій професійний, мотиваційний, інтелектуальний та інший потенціал в різних стресових і навіть екстремальних, надзвичайних обставинах.

Вчені В.А. Слостенін та В.П. Каширін виділяють наступні основні групи задач психологічної підготовки фахівця до професійної діяльності:

Перша група: завдання статико-динамічного характеру, що впливають з таких характеристик факторів стресового впливу на людину і колектив в окремих стресорів, стресовій ситуації в цілому, як сила впливу, тривалість і динаміка.

Сила дії стресових факторів обумовлена не тільки їх фізичними параметрами (сила звуку, світла, удару і т.д.), але і ступенем важливості для людини таких впливів. Для дії таких обставин необхідно формувати стійкість психіки фахівця як її здатність протистояти впливу подразників більшої сили.

Стресовий вплив на людину може виявитися не тільки короткочасним, імпульсивним, але і тривалим, одноманітним монотонним. Для успішної діяльності за таких обставин психіка фахівця повинна мати достатньо високу витривалість.

І звичайно ж, сучасне життя, його стресові обставини характеризуються великою мінливістю, динамічністю, рухливістю. А це вимагає від психіки фахівця високого переключення, мобільності, гнучкості, адаптивності.

При достатній сформованості, стійкості, витривалості, гнучкості, переключення, адаптивності психіки фахівця можна говорити про той чи інший рівень її надійності і готовності успішно діяти в умовах впливу стресорів статико-динамічного характеру.

Друга група – завдання змістовного характеру: формування у людини любові до своєї професії, спеціальності, впевненості в її громадській та соціальній значущості, оптимізму відносно її перспектив, довіри своєї професійної підготовленості інтелектуальним, вольовим і фізичним можливостям, впевненості в надійності співробітників, їх порядності і готовності допомогти.

Третя група – завдання методичного характеру: оволодіння спеціалістом методами регулювання психічних станів, вміннями здійснювати психологічний захист від дистресу [4, с. 453-454].

Як бачимо, з огляду літератури поняття психологічної готовності в сучасній психолого-педагогічній літературі трактується достатньо

широко. Тому можна зробити висновок, що психологічна готовність до професійної діяльності – це ступінь сформованості в особі студента мотиваційно-цільової структури, що дозволяє йому ефективно здійснювати практичну діяльність. Звичайно ж психологічна готовність до професійної діяльності включає крім мотиваційно-цільового блоку також операційний блок (ступінь освоєння професійно значущих знань, навичок та умінь) індивідуально-типологічні особливості людини (ступінь відповідності їх професії).

У кінцевому результаті психологічна готовність випускника вузу до професійної діяльності в туризмі складається з таких блоків, як:

- професійна орієнтація (готовність фахівця з туризму до професійного навчання),
- безпосередній процес опанування знаннями і вміннями (професійна готовність до здійснення діяльності в туризмі),
- наявність відповідних змісту діяльності якостей особистості (особистісна психологічна готовність),
- адаптація фахівця після завершення навчання до професії (професійна адаптація).

Психологічна готовність, як довготривалий процес формується за допомогою багатьох прийомів та заходів: дискусій, лекцій, практичних занять, ігрових методів, моделюванні туристичної діяльності, формуванні готовності до роботи в складних умовах.

Отже на підставі досліджень вчених в області психології, педагогіки та туризму можна зробити висновок, що психологічна готовність до професійної діяльності в туризмі залежить від рівня психологічної підготовки фахівця, яка спрямована на розвиток когнітивної, мотиваційної, регулятивної та діяльнісної сфер особистості.

Психологічна готовність до професійної діяльності в туризмі є складовою професійної готовності до здійснення діяльності в туризмі, що є кінцевим результатом навчання у вищому навчальному закладі. У подальшому дослідженні доцільно розкрити сутність психологічної готовності фахівця з туризму як педагогічну проблему, проаналізувавши сучасний стан психологічної готовності студентів

Психологічна готовність розуміється вченими, як комплексна психологічна підготовка фахівця до здійснення професійної діяльності, тому в процесі навчання у вищому навчальному закладі на спеціальності «Туризм», слід приділяти увагу дисциплінам, які вивчають психологію становлення особистості, міжособистісного спілкування, психологію впливу, особистісного сприйняття, психологічні особливості діяльності в туризмі.

Список використаної літератури

1. Деркач А.А. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма / А.А. Деркач, Н.В. Кузнецов. – М.: Луч, 1993. – 168 с.
2. Дьяченко М.И. Психологическая готовность / М.И. Дьяченко,

Л.А. Кандыбович. – М.: Наука, 1986. – С. 49-52. **3. Платонов К.К.** Краткий словарь системы психологических понятий: [учеб. пособие для учеб. заведений проф.-технического образования] / К.К. Платонов. – М.: Высшая школа, 1984. – 174 с. **4. Слостенин В. А.** Психология и педагогика: учеб. пос. для студ. высш. учеб. заведений / В.А. Слостенин, В.П. Каширин. – 8-е изд., стер. – М.: Изд. Центр «Академия», 2010. – 480 с. **5. Федорченко В.К.** Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.04 /Федорченко Володимир Кирилович. – К., 2004. – 398 с.

Лозовіук Ю. С. Психологічна готовність фахівців з туризму до професійної діяльності

У статті розкрито поняття, сутність і зміст психологічної готовності фахівців до здійснення професійної діяльності в туризмі. Проаналізувавши дослідження багатьох авторів визначили значимість психологічної підготовки в процесі навчання студентів до майбутньої професії. Виявили основні якості фахівців з туризму, які забезпечують психологічну готовність до здійснення професійної діяльності.

Ключові слова: психологічна готовність, психологічна підготовка, професійна діяльність.

Лозовіук Ю. С. Психологическая готовность специалистов к профессиональной деятельности

В статье раскрыто понятие, сущность и содержание психологической готовности специалистов к осуществлению профессиональной деятельности в туризме. Проанализировавши исследования многих авторов, определили значимость психологической подготовки в процессе обучения студентов к будущей профессии. Виявили основные качества специалистов по туризму, которые обеспечивают психологическую готовность к осуществлению профессиональной деятельности.

Ключевые слова: психологическая готовность, психологическая подготовка, профессиональная деятельность.

Lozovyuk Y. S. Psychological Readiness of Specialists in Tourism in the Implementation of Professional Activities

The aim of the article is a substantiation of necessity of formation of psychological readiness to carry out professional activity in tourism. After analyzing the research of many authors the importance of psychological readiness of students for their future profession has been. The notion, essence and content of the psychological readiness of specialists to carry out professional activity in tourism have been defined. The value of the psychological preparation of the personality, has been determined which plays an important role in the formation of the psychological readiness for implementation of professional activity in tourism and aims at the

development of cognitive, motivational, regulatory and operational spheres of personality. Main groups of tasks of psychological training to professional activities have been described. The underlying quality of tourism professionals has been revealed, which provide psychological readiness for realization of professional activity. In general, it has determined that psychological preparation for University graduates consists of the following sections: professional orientation, the process of mastering the knowledge, availability of appropriate profession qualities of personality, professional adaptation.

Key words: psychological readiness, psychological training, professional activity.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2013 р.

Стаття прийнята до друку 31.05.2013 р.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Гавриш Н. В.

УДК 796.5.

С. Б. Мальона

ПРАВОВА КУЛЬТУРА МЕНЕДЖЕРА ТУРИЗМУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВУЗІ

У сучасному освітньому просторі вищий навчальний заклад служить не лише для передачі спеціальних знань, а й для розвитку особистості студента як майбутнього фахівця, який характеризується повнотою знань, умінь, навичок та певним світоглядом, життєвими установками, цінностями й особливостями професійної поведінки. Тому основним завданням викладача вищого навчального закладу – дати студентові знання, сформувати професійні вміння та у процесі спілкування прилучити його до культури.

Завдання полягає у визначенні поняття «правової культури менеджера туризму», обґрунтуванні основних критеріїв та у розробці моделі сформованості правової культури менеджера туризму в процесі професійної підготовки у вузі.

Поняття «правова культура» має неоднозначне тлумачення в сучасних науках. Визначивши загальне поняття правової культури, на основі комплексного підходу ми інтегрували поняття «правова культура особистості», де враховували ряд важливих моментів: 1. правова культура особистості може бути представлена як сукупність двох компонентів – творчого та особистісного; 2. це частина правової культури суспільства; 3. правову культуру особистості можна розглядати як ступінь і характер її правового розвитку; 4. правова культура особистості ґрунтується на позитивній правовій свідомості, що